

Rättsavdelningen
Unni Björklund
unni.bjorklund@socialstyrelsen.se

Konsekvensutredning – förslag att Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:15) Tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska upphöra att gälla

Problemet och dess lösning

De allmänna råden utfärdades år 1997 och delar av dem är inte längre aktuella. Till exempel innehåller de information som inte längre överensstämmer med rättsläget. SOSFS 1997:15 består också huvudsakligen av annat än vad som enligt 1 § författningssamlingsförordningen (1976:725) är allmänna råd, dvs. generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende. En stor del av innehållet i de allmänna råden är information om lagstiftning, förarbeten och rättspraxis. Flera av de lagar som refereras i de allmänna råden har upphört att gälla och ersatts av ny lagstiftning. Ny praxis har tillkommit som påverkar rättsläget.

De allmänna råden innehåller t.ex. information om att det inte finns någon begränsning i möjligheten att delegera beslut om inskränkning vid umgänge och hemlighållande av vistelseort. Högsta förvaltningsdomstolen har dock i sitt avgörande HFD 2016 ref. 74 slagit fast att ett beslut om att hemlighålla ett barns vistelseort är ett beslut som träffas av delegationsförbudet i 6 kap. 34 § 3 kommunallagen (1990:900)¹.

Vidare anges att ett beslut om LVU inte kan verkställas om den som beslutet rör befinner sig i utlandet utan att de möjligheter beaktats som finns enligt den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention) och Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om

---

¹ Motsvarande 6 kap. 38 § 3 kommunallagen (2017:725).

erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen). I mål nr C-435/06 C ("C") besvarade EU-domstolen att artikeln som räknar upp i vilka fall förordningen är tillämplig fick anses inkludera alla mål om tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsande föräldraansvar, vilket enligt domstolen även omfattar beslut om omhändertagande av barn enligt LVU². Förordningen är bindande och direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater utom Danmark. Bryssel II-förordningen har företräde framför 1996 års Haagkonvention i de fall då barnet har sin hemvist i en EU-stat (förutom Danmark). Svenska nationella kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen finns i lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen och förordningen (2005:97) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.

1996 års Haagkonvention är tillämplig på frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn upp till 18 års ålder. Konventionens syfte är att stärka skyddet för barn i internationella situationer och undvika konflikter mellan olika rättssystem. Syftet med konventionen är också att utveckla det internationella samarbetet när det gäller skydd av barn. Konventionen gäller alla avgöranden om föräldraansvar inklusive beslut om tvångsvård enligt LVU.³ Konventionen tillämpas mellan Sverige och de stater som har tillträtt konventionen. I maj 2018 har 47 stater tillträtt konventionen, varav en del stater som inte redan omfattas av Bryssel II-förordningen, bl.a. Ryssland, Marocko och Turkiet.⁴ Nationella bestämmelser för Haagkonventionen finns i lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention och förordningen (2012:826) med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention. Möjlighet kan också finnas att få beslut verkställda inom ramen för nordisk samverkan vid utlämning för verkställighet av beslut om vård eller behandling då de nordiska länderna har en harmoniserad lagstiftning som reglerar utlämnande till annat nordiskt land av personer som är föremål för vård eller behandling⁵.

Utrikesdepartementet, UD, är centralmyndighet för Bryssel II-förordningen och Haagkonventionen. Centralmyndigheten ska bl.a. bistå vid tillämpningen av förordningen och konventionen.⁶

Det kan sammanfattningsvis i förhållande till flera länder finnas möjlighet att genom internationellt samarbete verkställa beslut om vård enligt LVU till skydd

---

² EUD den 27 november 2007 mål nr C-435/06 C, # 43 och # 50 i domen.

³ Artikel 1 och 3 1996 års Haagkonvention.

⁴ För aktuell information om vilka stater som har tillträtt konventionen hänvisas till Haagkonferensens hemsida <http://www.hcch.net>

⁵ Jfr den svenska lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, finska lagen (761:1970) om utlämning till Danmark, Island, Norge eller Sverige för verkställighet av beslut om vård eller behandling, danska Lov nr 498 af 23/12/1970 (Lov om udlevering til andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsoerg eller behandling), samt norska LOV-1970-06-05-35 (Lov om utlevering mellom nordiske land). I förhållande till Finland gäller Bryssel II-förordningen före den nordiska lagstiftningen i fråga om barn som vårdas enligt LVU.

⁶ Se 2 § och 3 § förordningen (2012:826) med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention och 2 § och 3 § förordningen (2005:97) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.

för barn och unga som omfattas av socialnämndens ansvar men som befinner sig utomlands. Socialstyrelsens information i de allmänna råden riskerar att medföra att socialnämnder utifrån informationen inte agerar till skydd för utsatta barn och unga i den utsträckning som är möjlig. Det kan handla om barn som förs ur landet av olika skäl, t.ex. vid tvångsgifte, för könsstympning eller för att föräldrar ska undkomma beslut om vård enligt LVU. Det kan också vara ungdomar som på egen hand avviker från vård enligt LVU.

Socialstyrelsen planerar därför att besluta att Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:15) Tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska upphöra att gälla.

Socialstyrelsen avser som ett nästa steg att göra en analys av vilket behov av vägledning på området som finns och utifrån resultatet av analysen besluta om vilken typ av vägledning som eventuellt ska tas fram. Socialstyrelsen vill nu få in information från remissinstanserna angående de behov som finns av vägledning vid tillämpning av LVU.

Alternativa lösningar

Eftersom SOSFS 1997:15 i delar inte längre är aktuella och huvudsakligen består av annat än vad som enligt författningssamlingsförordningen är allmänna råd behöver de upphöra att gälla. Det är inte ett alternativ att uppdatera de allmänna råden utifrån aktuellt rättsläge då behöver ses över grundligt både till form och innehåll.

Berörda

De som tillämpar lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. I första hand socialnämnder men även andra som söker vägledning om tillämpningen av LVU som t.ex. Inspektionen för vård och omsorg, Statens institutionsstyrelse och förvaltningsdomstolar.

Barn och unga som kan komma ifråga för åtgärder enligt LVU.

Vårdnadshavare och föräldrar till barn som kan komma ifråga för åtgärder enligt LVU.

Kostnader och andra konsekvenser

Några kostnader med anledning av upphävandet bedöms inte uppkomma. Den konsekvens som kan uppkomma är att det saknas vägledning om tillämpningen av LVU under tiden det analyseras vilket behov av vägledning som finns och eventuellt framtagande av sådan vägledning. Eftersom råden huvudsakligen består av annat än vad som enligt författningssamlingsförordningen är allmänna råd bedömer Socialstyrelsen att konsekvenserna av minskad vägledning kring tillämpningen av LVU utöver förarbeten och praxis, kommer att bli begränsade. Mer aktuell vägledning om LVU finns för närvarande i handböckerna Barn och unga i familjehem

och HVB, Utreda barn och unga och Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Socialstyrelsen har information om 1996 års Haag-konvention och Bryssel II-förordningen i meddelandeblad nr 4/2014 samt i Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare.

När det gäller de barn och unga som kan komma ifråga för vård enligt LVU bedöms de positiva konsekvenserna av att de allmänna råden upphör att gälla överväga eventuella negativa konsekvenser i form av minskad vägledning till de myndigheter som tillämpar LVU. Med beaktande av risken att barn och unga utifrån informationen i de allmänna råden om verkställighet av LVU utanför Sverige inte ges det skydd som är möjligt utifrån gällande rätt är det angeläget att de allmänna råden upphör att gälla.

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Att de allmänna råden upphör att gälla bedöms inte ha någon betydelse för de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU.

Informationsinsatser

Socialstyrelsen planerar att informera om att de allmänna råden upphör att gälla i ett nyhetsbrev och genom information på Socialstyrelsens webbplats.

Kontaktperson

Unni Björklund

Tel: 075-247 42 00

E-post: unni.bjorklund@socialstyrelsen.se